

Πέτρος Παπακωνσταντίνου Το φάντασμα του «αραβικού Βιετνάμ»

Ο Χέγκελ έλεγε ότι «το πουλί της σοφίας πετάει πάντα το σούρουπο», εννοώντας ότι η θεωρία ακολουθεί με μικρότερη ή μεγαλύτερη καθυστέρηση την πραγματική ζωή κι ότι οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον χαρακτήρα και τις διαστάσεις των γεγονότων που ζουν όταν ο ιστορικός κύκλος αυτών των γεγονότων έχει ήδη κλείσει. Αυτή η αναπόδραστη αδράνεια της ανθρώπινης συνείδησης μας καταδικάζει, πολλές φορές, να ερμηνεύουμε τα καινούργια φαινόμενα με τα παλιά, γνωστά πρότυπα και να υποτιμάμε το βάθος πραγματικά κοσμογονικών αλλαγών τη στιγμή που αυτές εκδηλώνονται.

Πιθανότατα το ίδιο συμβαίνει με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε σήμερα τις ανατροπές που εγκυμονούνται, σε περιφερειακό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, από την εν εξελίξει «διπλή Ιντιφάντα» – των Ιρακινών απέναντι στην αμερικανοβρετανική κατοχή και των Παλαιστινίων απέναντι στην ισραηλινή. Στον ελληνικό και τον διεθνή Τύπο, ακόμη και στις πιο προοδευτικές εκδοχές του, τα συγκλονιστικά γεγονότα του τελευταίου διμήνου στη Μέση Ανατολή περιγράφονται, κατά κανόνα, υπό το πρίσμα της φρίκης, του ηθικού αποτροπισιασμού για τις θηριωδίες των πανίσχυρων δυνάμεων κατοχής απέναντι σε υπόδουλους, «ανήμπορους» λαούς, που δεν διαθέτουν –ή έτσι μας φαίνεται– ούτε στρατιωτικά μέσα ούτε στοιχειώδη διεθνή υποστήριξη για μια αντίσταση με προοπτική νίκης.

Φυσικά, η ηθική εξέγερση κάθε πολιτισμένης συνείδησης είναι απολύτως δικαιο-

λογημένη, σε μια εποχή όπου οι λέξεις είναι πάρα πολύ φτωχές για να περιγράψουν τον «Τρόμο και την Αθλιότητα» της Νέας Τάξης. Θα χρειαζόταν η έμπνευση ενός Κόπολα σ' ένα νέο «Αποκάλυψη Τώρα» για να περιγράψει αυτό που δεν χωράει στο μυαλό του ανθρώπου, όπως το θέαμα μιας όμορφης Αμερικανίδας στρατιωτίνας που ποζάρει με χαμόγελο φωτομοντέλου πάνω από το παραμορφωμένο πτώμα Ιρακινού αντάρτη για μια αναμνηστική φωτογραφία που θα τη στείλει στην πατρίδα της, να την καμαρώνουν, ανάμεσα σε δύο μπύρες κι ένα χάμπουργκερ, οι συγγενείς και οι φίλοι της. Ή ακόμη το θέαμα των ισραηλινών τανκς που βάφουν στο κόκκινο του αίματος ένα δάσος από λευκές σημαίες άοπλων διαδηλωτών, στην πλειοψηφία τους γυναικών και μικρών παιδιών, και πολτοποιούν εν ψυχρώ, κάτω από τις ερπύστριες, το νεανικό κορμί της Ραχήλ, μιας Αμερικανοεβραίας ακτιβίστριας της ειρήνης που στάθηκε, επίσης άοπλη, μπροστά τους για να εμποδίσει την κατεδάφιση παλαιστινιακών σπιτιών.

Ωστόσο, η ηθική εξέγερση, η οδύνη για τους αδύνατους και το μίσος για τους ισχυρούς δεν αρκούν, από μόνα τους, για να πυροδοτήσουν ένα πραγματικό κίνημα, ικανό να αντιστρέψει την πορεία των εξελίξεων. Στο κλασικό του έργο ο Μακιαβέλι υπογράμμισε στον επίδοξο Ηγεμόνα ότι έχει μεγαλύτερη σημασία να εμπνέει στους υπηκόους του τον φόβο και όχι την αγάπη, γιατί η αγάπη εξατμίζεται εύκολα, ενώ ο φόβος είναι περισσότερο ανθεκτικός στο απόλυτο διαβρωτικό, τον χρόνο. Οι αποι-

κιοκράτες του Μπους και οι σιωνιστές του Σαρόν έχουν αφομοιώσει σε βάθος αυτό το μάθημα. Συμβιβάζονται με την ιδέα ότι οι πολιτικές τους έχουν καταστήσει τις κυβερνήσεις και τις χώρες τους μισητές σε όλη την ανθρωπότητα και ποντάρουν στο ύστατο, αλλά εξαιρετικά ισχυρό, χαρτί που έχουν στα χέρια τους: Την αίσθηση ότι είναι πανίσχυροι, ακατανίκητοι και ότι, μας αρέσει δεν μας αρέσει, είμαστε υποχρεωμένοι, όλοι οι υπόλοιποι, να ανεχθούμε μια κυριαρχία την οποία θα ήταν αυτοχειριστική «τρέλα» να αμφισβητήσουμε.

Η ισχυρότατη επίδραση αυτής της αίσθησης εξηγεί, κατά τη γνώμη μας, σε μεγάλο βαθμό γιατί οι αντιδράσεις των προοδευτικών δυνάμεων σε παγκόσμια κλίμακα ωχριούν απελπιστικά απέναντι στο μέγεθος της ιμπεριαλιστικής-σιωνιστικής θηριωδίας, στην κρισιμότητα των σημερινών εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, όχι μόνο για το μέλλον του αραβικού έθνους αλλά και για τον κόσμο όλο. Από τις ευθύνες δεν εξαιρούνται ούτε τα πιο ριζοσπαστικά τμήματα της ευρωπαϊκής Αριστεράς, που εξακολουθούν να επηρεάζονται αρνητικά από την αλυσίδα των αποτυχιών, των καταρρεύσεων και των διαψεύσεων της τελευταίας εικοσαετίας. Η ΕΣΣΔ που κατέρρευσε σαν χαρτινος πύργος, χωρίς την παραμικρή αντίσταση. Οι ελπίδες της πρώτης Ιντιφάντα που διαψεύστηκαν από την υποταγή του Όσλο. Η Σερβία που μάτωσε από τους βομβαρδισμούς του NATO για να φέρει NATOϊκούς κουίσιλινγκς στην εξουσία λίγους μήνες αργότερα. Η Βαγδάτη που αλώθηκε εντελώς άδοξα, απογοητεύοντας όλους αυτούς που είχαν κατακλύσει τους δρόμους της οικουμένης στην κοσμογονική αντιπολεμική «Καταιγίδα των Πόλεων». Όλα αυτά βαραίνουν την καρδιά και το μυαλό μας, μας υποβάλλουν την ιερόσυλη

σκέψη «γι' αυτούς παλεύαμε, άξιζε τον κόπο;», που λειτουργεί παραλυτικά όταν έρχεται η στιγμή της δράσης.

Εν ολίγοις, οι ήττες του χθες μας εμποδίζουν να διακρίνουμε, στη διπλή Ιντιφάντα Ιρακινών και Παλαιστινίων (όπως, με άλλο τρόπο και σε άλλο βαθμό, και στο ΟΧΙ των Ελληνοκυπρίων στο σχέδιο Ανάν) τα σημάδια μιας νέας ελπίδας, μιας νέας εποχής, πολύ περισσότερο πλούσιας σε ιστορικές δυνατότητες και πολύ περισσότερο απαιτητικής για τις αριστερές πρωτοπορίες. Για πολλούς δεν είναι δύσκολο η ψυχολογία της ήττας και της ματαιότητας να βρει πολυποικίλα «αριστερά» άλλοθι: Το ένα τους βρωμάει, το άλλο τους ξινίζει. Το κίνημα εναντίον του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο ήταν «πατριωτικό και όχι ταξικό», η παλαιστινιακή Ιντιφάντα επηρεάζεται σε αυξανόμενο βαθμό από τον ισλαμισμό, η ιρακινή αντίσταση τροφοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τον αραβικό εθνικισμό του Μπάαθ, το περυσινό αντιπολεμικό κίνημα βρισκόταν υπό την ηγεμονία των αστικών τάξεων της Γαλλίας και της Γερμανίας και πάει λέγοντας. Δυστυχώς ή ευτυχώς, όμως, άλλη μια φορά η ζωή προχωράει χωρίς να κοιτάζει τη δική μας μελαγχολία.

Ξεφεύγει από τον χαρακτήρα και την έκταση ενός εισαγωγικού σχολίου μια στοιχειωδώς σοβαρή ανάλυση του κοινωνικού περιεχομένου και των γεωπολιτικών ανατροπών που κυφορούν οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή. Εντελώς επιγραμματικά, θα θέλαμε να τονίσουμε την πεποίθησή μας ότι οι εν λόγω εξελίξεις μπορούν να οδηγήσουν σε ένα σημείο καμπής στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων και ότι η διπλή αντίσταση Ιρακινών και Παλαιστινίων μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να εξελιχθεί όντως σε ένα είδος «αραβικού Βιετνάμ» για την αμερικανική Αυτοκρατορία.

Όπως στις δεκαετίες του '60 και του '70, οι Αμερικανοί μπορεί να χάσουν έναν πόλεμο χωρίς να έχουν χάσει ούτε μία μάχη – η στρατιωτική ισχύς από μόνη της δεν είναι ικανή να κρίνει την έκβαση ενός πολέμου που παραμένει, παντού και πάντα, πρωτίστως πολιτική αναμέτρηση. Το ηθικό και πολιτικό Βατερλώ των Αμερικανών και των Ισραηλινών, που παρομοιάζονται ανοιχτά πλέον με τους Ναζί του Χίτλερ ακόμη και από μέλη ή πρώην μέλη των κυβερνήσεών τους, οδηγεί σε μια νέα παλίρροια αντιαμερικανισμού-αντιιμπεριαλισμού σε όλο τον κόσμο, που αναδεικνύεται σε βασική παράμετρο των πολιτικών εξελίξεων (όπως έδειξε και η απροσδόκητη ήττα του Αθνάρ από τον σοσιαλιστή Θαπατέρο στην Ισπανία και όπως είναι πολύ πιθανό να αποδειχθεί στο εγγύς μέλλον στη Βρετανία του Μπλερ και στην Ιταλία του Μπερλουσκόνι). Η γρήγορη αποσταθεροποίηση της αμερικανικής πολιτικής ηγεμονίας θα ενισχύσει αναπόφευκτα τις φυγόκεντρες τάσεις στο δυτικό στρατόπεδο, κυρίως στις σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ-Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα ενισχύει (ήδη το έχει κάνει) τις τάσεις χειραφέτησης ισχυρών διεθνών δυνάμεων, με πρώτη τη Ρωσία του Πούτιν. Παράλληλα, η υπονόμευση της αμερικανικής ισχύος οδηγεί ήδη σε κρίσιμα φαινόμενα την παγκόσμια οικονομία, με καταλύτη –όπως έγινε στην αρχή της δεκαετίας του '70– και πάλι την τιμή του πετρελαίου. Το

κυριότερο, όπως το Βιετνάμ, έτσι και οι πολλές «Γκουέρνικα» της Μέσης Ανατολής μπορούν να γίνουν καταλύτης για την επώαση μιας «νέας Νέας Αριστεράς», που θα εσωτερικεύσει την κρίση του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πλέγματος στις ίδιες τις ιμπεριαλιστικές μητροπόλεις.

Όλα αυτά, βεβαίως, ουδόλως προδιαγράφουν μια γραμμική πρόοδο του κοινωνικού και πολιτικού ριζοσπαστισμού με εγγυημένο αίσιο τέλος. Άλλωστε, και η βαθύτατη κρίση που άρχισε με το Βιετνάμ και τον Μάη του '68 κατέληξε στη θριαμβευτική επέλαση του Ριγκανισμού-Θατσερισμού, που κυριάρχησε για δύο ολόκληρες δεκαετίες. Σημαίνουν «απλώς» ότι βρισκόμαστε σε μια μεταβατική στιγμή εστιγμένης ισορροπίας, όπου το παλιό πεθαίνει και το καινούριο δεν έχει ακόμη γεννηθεί. Μια στιγμή που έχει πίσω της 15 χρόνια, που σφραγίστηκαν από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» (και του υπαρκτού αντιιμπεριαλισμού της προηγούμενης εποχής) και έχει μπροστά της τη σοβαρότερη, από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κρίση του «υπαρκτού –και βάρβαρα ολοκληρωτικού– καπιταλισμού» της εποχής μας. Αλλά κι αυτό δεν είναι λίγο. Αν μη τι άλλο, μετά από μια 15ετία ισοπεδωτικής κυριαρχίας της «Μίας Σκέψης», το ιστορικό δράμα εμφανίζεται ως εξίσωση με περισσότερες από μία λύσεις...